

हाम्रो गल्याड स्थानीय पाठ्यक्रम

संरक्षक : नगर प्रमुख श्री भुपराज अधिकारी

पाठ्यक्रम निर्माण समिति

संयोजक	:	उपसचिव श्री केदारराज आचार्य
सदस्य	:	श्री राजेन्द्र देव खनाल
सदस्य	:	श्री राजेश शर्मा
सदस्य	:	श्री लेखनाथ चापागाई
सदस्य	:	श्री हिमलाल भण्डारी
सदस्य	:	श्री नेत्र प्रसाद गैह्रे

प्राक्कथन

हाम्रो रहर सेतो शहर भन्ने गल्याङ नगरपालिकाको मूल आधारलाई साकार पार्न शिक्षाको महत्वपूर्ण भूमिका रहेको हुन्छ । स्थानीय समुदायका आवश्यकता र रुचिलाई महत्व दिई राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूपले समेट्न नसकेका विषयवस्तुलाई समावेश गरि स्थानीय आवश्यकतालाई पुरा गर्न स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण गरिएको छ । नेपाल कृषि प्रधान देश भएको र गल्याङ नगरपालिकामा पनि कृषि, पशुपालन र फलफूल खेतिको प्रशस्त सम्भावना रहेकोले सो मार्फत गल्याङको आर्थिक विकासमा टेवा पुऱ्याउन सहयोगीको रूपमा गल्याङ नगरपालिकाको स्थानीय पाठ्यक्रम हुनेछ भन्ने अपेक्षा गरिएको छ । स्थानीय स्तरका विषयवस्तुको संरक्षण गर्नुपर्छ भन्ने उद्देश्यले स्थानीय विषयवस्तु समेटेर तयार पारी लागू गर्ने दायित्व वर्तमान पाठ्यक्रमले स्थानीय तहलाई दिएकोले सोही उद्देश्य अनुरूप यो स्थानीय पाठ्यक्रम तयार गरि कक्षा १ देखि कक्षा ८ सम्म लागू गर्ने प्रयास गल्याङ नगरपालिकाले गरेको छ । स्थानीय स्तरमा रहेका धेरै सम्पदाहरु लोप हुने अवस्थामा पुगेको परिवेशमा तिनै सम्पदा तथा संस्कृति लगायतका विविध पक्षलाई समावेश गरि पाठ्यक्रम बनाएर विद्यार्थी समक्ष पुऱ्याई जर्गेना गर्ने प्रयास हामीले गरेका छौं ।

पाठ्यक्रम बनाई लागू गर्नु आफैमा चुनौतिपूर्ण कार्य हो । सकेसम्म विषयवस्तुहरु व्यवहारिक रूपमा नै विद्यार्थीले सिक्ने र अभ्यास गर्ने गरि पाठ्यक्रम तयार गरिएको छ । यो पाठ्यक्रमले पाठ्यपुस्तकको अपेक्षा कम गरेको छ, भने कार्यान्वयनको मुख्य जिम्मेवारी विद्यालय तथा सम्बन्धित शिक्षकलाई दिएको छ । यो पाठ्यक्रम लागू गर्दा पक्कै पनि व्यवहारिक समस्या नआउला भन्न सकिन्न तसर्थ कार्यान्वयनमा आएका चुनौति तथा समस्यालाई विस्तारै शिक्षक, अभिभावक तथा विद्यार्थीको सिकाई उपलब्धि स्तरका आधारमा पाठ्यक्रम परिमार्जन गर्न सकिने गरि गल्याङ नगरपालिकाकै विज्ञ व्यक्तिहरुको राय, सल्लाह र सुझावमा यो पाठ्यक्रम तयार गरिएकोले कार्यान्वयनमा पनि सबै पक्षको सकारात्मक पृष्ठपोषण तथा सहयोग हुनेछ भन्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

स्थानीय पाठ्यक्रम स्थानीय स्तरबाटै निर्माण गरि लागू गर्ने उद्देश्यले शिक्षा शाखा प्रमुख उपसचिवको संयोजकत्वमा स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण समिति गठन गरी पाठ्यक्रम निर्माण गर्ने जिम्मेवारी दिइएको थियो । नगरपालिकाको अनुरोधलाई आफ्नै कार्य सम्भेर छोटो समयमा नै पाठ्यक्रम लेखन समितिले अन्तरिक्रया छलफल गरी पाठ्यक्रम लेखन कार्य समपन्न गरेकोमा विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु । यो पाठ्यक्रम निर्माण गर्ने क्रममा आफ्नो अमूल्य सुझाव, सल्लाह दिनुहुने विभिन्न तहका विज्ञ राजनैतिक दलका नेताज्यूहरु, समाजसेवी, प्रधानाध्यापक, शिक्षक, अभिभावक लगायत प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष रूपमा सहयोगी व्यक्तित्वहरुप्रति आभार प्रकट गर्न चाहन्छु ।

यो स्थानीय पाठ्यक्रम हाम्रो पहिलो प्रयास हो । यस पाठ्यक्रममा सकेसम्म स्थानीय स्तरका विषयवस्तु समेट्ने प्रयास गरिएको छ । यति हुँदा हुँदै पनि यसमा कमी कमजोरी हुन सक्छन् ती कमजोरीहरुलाई निवारण गरी यस पाठ्यक्रमलाई उत्कृष्ट बनाउन हजुरहरुको अमूल्य सुझाव सल्लाहको आशा राखेको छु । पाठ्यक्रम आफैमा परिवर्तनशिल हुने भएकोले यो नै सम्पूर्ण होइन । हजुरहरुको सल्लाह सुझाव अनुसार यसलाई परिवर्तन र परिमार्जन गर्दै लैजान सकिने कुरा विश्वस्त पार्न चाहन्छु भने म यस पाठ्यक्रमको सफल कार्यान्वयनको शुभकामना व्यक्त गर्दछु । धन्यवाद

.....
भुपराज अधिकारी
नगर प्रमुख
गल्याङ नगरपालिका, स्याङजा

हाम्रो रहर सेतो शहर

स्थानीय पाठ्यक्रम : हाम्रो गल्याङ्ग नगरपालिका

१. परिचय

नेपाल एक बहुभाषिक, बहुजातीय, बहुसांस्कृतिक मुलुक हो । हाम्रो सामाजिक सम्पदाको संरक्षण र हस्तान्तरणको माध्यम हाम्रो शैक्षिक प्रणालीमा निर्भर हुने गर्दछ । शिक्षाले संस्कृतिलाई विकास, परिमार्जन र परिस्कृत गर्दै नयाँ पुस्तामा हस्तान्तरण गर्ने गर्दछ । यही तथ्यलाई अनुशरण गरी विद्यालय तहको पाठ्यक्रम निर्माणका क्रममा खासगरी आधारभूत तहबाटै केही परिवर्तनका संस्थागत प्रयासहरु भइरहेका छन् । नेपालको संविधान २०७२ ले शिक्षा प्राप्त गर्ने नागरिकको अधिकारलाई सुरक्षित मात्र गरेको छैन स्थानीय भाषा, संस्कृति सभ्यताको संरक्षण र उपयोग समुदायले गर्न पाउने संवैधानिक व्यवस्था गरेको छ । त्यस्तै नेपालको संविधान २०७२ ले माध्यमिक तहसम्मको शिक्षा प्रदान गर्ने अधिकार स्थानीय तहलाई प्रदान गरेको छ । पाठ्यक्रम प्रारूप २०७६ अनुसार आधारभूत तह कक्षा १-८ सम्मको विद्यालय शिक्षामा कक्षा १-३ को साप्ताहिक ५ कार्यघण्टा र वार्षिक १६० पाठ्यघण्टा तथा कक्षा ४-८ को साप्ताहिक ४ कार्यघण्टा र वार्षिक १२८ पाठ्यघण्टाको स्थानीय विषय सम्बन्धित तहमा तह वा विद्यालय आफैले निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्न सकिने व्यवस्था उल्लेख गरे अनुसार स्थानीय तहमा स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण र कार्यान्वयनका प्रयासहरु भइरहेका छन् ।

पाठ्यक्रमले शिक्षण र सिकाइलाई दिशानिर्देश गर्दछ । पाठ्यक्रमकै आधारमा पाठ्यपुस्तक तथा अन्य शैक्षिक सामग्रीहरु निर्माण गरिन्छ । प्रजातन्त्र पुनर्स्थापना पछि मूल पाठ्यक्रमले निर्धारण गरेका विषयवस्तुहरुमै आंशिक रुपमा स्थानीय कला र स्थानीय विषयवस्तुलाई समावेश गर्ने प्रयास सुरु भयो भने नेपालको संविधान २०७२ लागू भएसंगै यसको आवश्यकता र महत्वलाई गम्भीरतापूर्वक लिन थालिएको पाइन्छ । स्थानीय तहको आवश्यकता, रुचि उपलब्ध साधन र स्रोतको लेखाजोखा गरी स्थानीय शिक्षक, अभिभावक, विद्यार्थी, बुद्धिजीवी र स्थानीय विज्ञहरुकै सहभागितामा बनाइने पाठ्यक्रम नै स्थानीय पाठ्यक्रम हो । (पाठ्यक्रम प्रारूप २०७६) स्थानीय पाठ्यक्रमले स्थानीय रैथाने ज्ञान र स्थानीय सीप विकासमा विशेष जोड दिन्छ । विद्यार्थीले आफ्नो मौलिकता र आफ्नोपनको अनुभूति गर्न सक्ने गरी स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण गरिएको हुन्छ ।

पाठ्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने सबैभन्दा तल्लो निकाय विद्यालय र जिम्मेवार व्यक्ति शिक्षक हुने भएकाले शिक्षक तथा सिकारुको सहभागितामा विद्यालय तहमा नै पाठ्यक्रम निर्माण तथा कार्यान्वयन हुनुपर्दछ भन्ने सोचका साथ स्थानीय पाठ्यक्रमको अवधारणा विकास भएको हो । बदलिएको नेपालको राजनैतिक एवम् प्रशासनिक संरचनामा माध्यमिक तहसम्मको शिक्षा संविधानतः स्थानीय तहलाई जिम्मेवार गराएको हुँदा स्थानीय परिवेश र स्थानीय आवश्यकताको आधारमा स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण गर्न सक्ने वातावरण बनेको हो ।

स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माणमा केही मूलभूत सिद्धान्तहरुलाई उपयोग गरिएको हुन्छ । स्थानीय पाठ्यक्रमले लोकतान्त्रिक मूल्य मान्यता, खुला सामाजिक प्रकृति, समावेशी चरित्र र राष्ट्रिय आवश्यकतामा आधारित, जीवनोपयोगी मूल्य र क्रियाकलाप केन्द्रित सिद्धान्तहरुलाई समावेश गरेको हुन्छ । स्थानीय पाठ्यक्रम सबै ठाउँमा एउटै किसिमको हुँदैन किनभने स्थानीय आवश्यकता, उपलब्ध स्रोत र साधन र स्थानीय पहिचान फरक फरक किसिमको हुन्छ । यो विविधता र विशिष्टताका आधारमा स्थानीय पाठ्यक्रमको बोट र संरचना पनि फरक फरक हुन सक्छ साथै यसका आधारमा पाठ्यवस्तु पनि फरक फरक बन्न सक्छ ।

स्थानीय पाठ्यक्रमले स्थानीय स्तरमा क्षमता विकास गरी आफूलाई चाहिने पाठ्यक्रम आफै निर्माण र कार्यान्वयन गर्ने पेशागत तथा संस्थागत विकासमा जोड दिएको छ । समुदायको आवश्यकतालाई मात्र होइन, सिकारुको रुचि, उमेर, स्तर र स्रोत साधनलाई विशेष ध्यान दिएको छ । सिकारुलाई सिक्नका लागि उत्प्रेरित गर्दछ, र सिकाइलाई स्थायी र व्यावहारिक बनाउँछ । यसले परम्परा, मूल्य, मान्यता तथा स्थानीय मौलिक संस्कृतिलाई जगेर्ना गर्न सिकाउँछ । स्थानीय परम्परागत पेशा र व्यवसायहरूको मौलिकतालाई जोगाउँदै तिनको आधुनिकीकरण गर्न उत्प्रेरित गर्दछ । स्थानीय पाठ्यक्रमले स्थानीय सामग्रीको उपयोग गरी सिकाई संचालनमा जोड दिन्छ ।

गल्याङ् नगरपालिकाले स्थानीय तहका शिक्षक, बुद्धिजीवी, शिक्षाविद, अभिभावक, विद्यार्थी लगायत सरोकारवाला विभिन्न समूहहरूसँगको चरणबद्ध छलफल र अन्तरक्रियापछि मात्र यो स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण गरिएको हो । राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप २०७६ का उद्देश्य, स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण तथा कार्यान्वयन निर्देशिका २०६४, स्थानीय पाठ्यक्रम विकास तथा कार्यान्वयन मार्गदर्शन (मातृभाषा सहित) २०७६ को मर्म र भावनालाई आत्मसात् गरी तिनलाई स्थानीय आवश्यकतासँग समन्वय गरिएको छ । गल्याङ् नगरपालिकाको स्थानीय पहिचानका विशिष्ट पक्षहरूलाई उजागर गर्दै स्थानीय आवश्यकता, विद्यार्थीको रुचि, तह, स्तर, पाठ्यवस्तुको क्षेत्र र क्रमअनुसार समायोजित गरिएको छ । मूलतः प्राकृतिक स्रोतका रूपमा रहेका विभिन्न सम्पदाहरू, मानव निर्मित सामाजिक तथा सांस्कृतिक सम्पदाहरू, स्थानीय पेशा र सीपहरू, जीवनोपयोगी सीप, मूल्य तथा मान्यताहरू आदिसँग सम्बन्धित विविध पक्षहरूलाई समेट्दै पाठ्यक्रम निर्माण गरिएको छ ।

स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माणका सन्दर्भमा स्थानीय आवश्यकता पहिचान गर्नका लागि विभिन्न क्षेत्रका सरोकारवालाहरू, अभिभावक, समाजसेवी, विभिन्न पेशामा संलग्न व्यक्तिहरू, शिक्षक, विद्यार्थी, पूर्व विद्यार्थी सामाजिक कार्यकर्ता, राजनैतिक व्यक्तिहरू, महिला, दलित, अपाङ्ग, विभिन्न भूगोल र समुदायका प्रतिनिधिहरू, स्थानीय बुद्धिजीवीहरू तथा स्थानीय जनप्रतिनिधिहरू आदिबाट प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा सुभावहरू सङ्कलन गरी विद्यार्थीको स्तर र उमेर त्यस्तै गरी स्थानीय क्षेत्रमा उपलब्ध स्रोत र साधनलाई समेत मध्यनजर गरी प्राथमिकतामा परेका स्थानीय विषयवस्तुहरू समावेश गरी पाठ्यक्रम निर्माण गरिएको हो ।

२. विषय क्षेत्र

प्रस्तुत पाठ्यक्रमले राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप र स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण तथा कार्यान्वयन निर्देशिका २०६४, स्थानीय पाठ्यक्रम विकास तथा कार्यान्वयन मार्गदर्शन (मातृभाषा सहित) २०७६ का प्रावधानहरूको जगमा टेकेर गल्याङ् नगरपालिकाको स्थानीय आवश्यकतालाई आत्मसात् गर्दै विद्यार्थीको उमेर तह र रुचिलाई समेत मध्यनजर राख्दै विषय क्षेत्रहरूको समायोजन गरेको छ । पाठ्यक्रम निर्माण गर्दा गल्याङ् नगरपालिका भित्र रहेका प्राकृतिक स्रोत, मानव निर्मित सम्पदाहरू, तिनको महत्व, संरक्षण र विकास जस्ता पक्षहरूलाई समेटेी विषय क्षेत्रहरूको निर्धारण गरिएको छ । नगरपालिकाका प्राकृतिक, सामाजिक तथा सांस्कृतिक सम्पदाको महत्व, स्थानीय परम्परागत सीप, पेशा तथा व्यवसाय पर्यटकीय तथा धार्मिक आस्थाका केन्द्रहरू, गल्याङ् नगरपालिकाका जातजातिका विशिष्टता संस्कृतिसँग विविध विषयका सम्बन्धमा विद्यार्थीहरूलाई ज्ञान, सीप र अभिवृत्ति प्रदान गर्ने उद्देश्य अनुरूप तहगत तथा कक्षागत विषयक्षेत्रको क्रम र स्तर मिलाईएको छ । स्थानीय ज्ञान तथा सीप प्रदान गर्ने उद्देश्य अनुरूप तहगत तथा कक्षागत विषयक्षेत्रको क्रम र स्तर मिलाइएको छ । स्थानीय आर्थिक उत्पादनमुलक क्रियाकलापहरूसँग परिचित गराउँदै आत्मनिर्भरताको बाटोतिर विद्यार्थीहरूलाई अभिमुख गराउने प्रयत्न गरिएको छ । नैतिकताको चरम हास र मानवीय मूल्य विघटनको वर्तमान विश्व परिवेशमा योग, प्राणायाम, ध्यान जस्ता संस्कारहरू मार्फत् व्यक्तिमा आत्मानुशासन र सच्चरित्रको विकास गराउने खालका विषयवस्तुहरूको चयन र समायोजन गरिएको छ । विपद्को बेलामा अरुको मुख

ताकने नभई स्थानीयस्तरमै विपद् व्यवस्थापनका लागि गरेका अभ्यासहरु सुभाई व्यक्तिमा जोखिमसँग जुध्न सक्ने सीप र क्षमताको अभिवृद्धि गराउने उद्देश्यमा विषयवस्तुलाई केन्द्रित गराइएको छ ।

३. स्थानीय पाठ्यक्रमको औचित्य

नेपालको संविधानले माध्यमिक तहसम्मको शिक्षाको अधिकार स्थानीय तहलाई दिएको सन्दर्भमा राष्ट्रिय पाठ्यक्रम निर्माणको पूरकको रूपमा स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माणको अभ्यास सुरु भएको छ जुन आफैमा महत्वपूर्ण रहेको छ । संविधान, ऐन, कानून, नीति, नियमावली र निर्देशिकाहरुमा समेत स्थानीय पाठ्यक्रमका अवधारणाहरु उल्लिखित भइरहेको सन्दर्भमा प्रस्तुत गल्याङ्क नगरपालिकाको स्थानीय पाठ्यक्रमको औचित्य स्वतः सिद्ध भएको छ ।

आधारभूत तहका विद्यार्थीहरुले आफ्नो स्थानीय प्राकृतिक परिवेश, समुदायका सामाजिक मूल्य मान्यता, रहनसहन, जीवनशैलीका विशिष्ट पक्षहरुलाई पहिचान गरेर तिनको मूल्यबोध गर्न सक्नुपर्दछ । लोपोन्मुख परम्परागत सीप, पेशा र उत्पादनसँग जोडिएका विषयहरुको खोजी गरी एकातिर हाम्रो मौलिकतालाई जोगाउने र अर्कातिर आयआर्जनका बाटोतिर अभिमुख गराउँदै व्यक्तिलाई उत्पादनशील र आत्मनिर्भर बनाउनु आजको आवश्यकता हो । यो पाठ्यक्रमले निर्दिष्ट गरेका विषयवस्तुहरुको अध्ययनबाट विद्यार्थीहरुले स्थानीय स्तरमा पेशा व्यवसायका सम्भावनाहरुतर्फ चासो बढाउने छन् भने धार्मिक, सांस्कृतिक तथा ऐतिहासिक वस्तु र स्थलहरुको महत्व बुझ्दै पर्यटनका सम्भावनाहरु पहिल्याउदै जानेछन् । यो पाठ्यक्रमले परम्परागत ज्ञान, सीप र प्रविधि मार्फत् स्थानीय ज्ञानको खोजी गर्नेछ । यसले विद्यार्थीको नवीनतम ज्ञान एवम् सीपको विकासमा सहयोग पुर्याउनेछ । विपद्लाई बुद्धिमतापूर्ण र विवेकपूर्ण ढङ्गले सामाना गरी विपद् व्यवस्थापन र जोखिम न्यूनीकरणका सीप र क्षमता हासिल गराउने सम्बन्धमा पनि यो पाठ्यक्रमको औचित्य स्वतः प्रमाणित भएको छ । प्रस्तुत पाठ्यक्रमको औचित्यलाई निम्नानुसार बुँदागत रूपमा उल्लेख गरिन्छ ।

- क. स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माणमा प्रत्यक्ष संलग्न गराई स्थानीय सरोकारवालालाई जिम्मेवार बनाउन,
- ख. स्थानीय कला, संस्कृति, परम्परा, पर्यटकीय क्षेत्र, सीप, भाषा आदिको संरक्षण र सम्बर्धन गर्न,
- ग. स्थानीय आवश्यकतालाई सम्बोधन गरी सिकाइलाई व्यावहारिक र प्रभावकारी बनाउन,
- घ. स्थानीय ज्ञानको उपयोग गरी नागरिकलाई सीपयुक्त, आत्मनिर्भर बनाउदै रोजगारीतर्फ अभिमुख गराउन,
- ङ. स्थानीय स्तरका पेशा व्यवसाय एवम् रोजगारलाई सम्बोधन गर्दै अन्तर्राष्ट्रियकरण गर्न,
- च. स्थानीय ज्ञान, सीप र प्रविधिलाई विश्वव्यापी बनाउन,
- छ. व्यक्तिलाई स्थानीय पेशा र सीपको उपयोगको माध्यमबाट आयआर्जन र उत्पादनमुखी बनाउनुका साथै श्रमप्रति सम्मानको भाव जगाउन,
- ज. स्थानीय तहमा लुकेका ज्ञान, सीप र प्रविधिको उजागर गर्न,
- झ. भौगोलिक, जातिय, लैङ्गिक, भाषिक, सामाजिक, आर्थिक, सांस्कृतिक, धार्मिक विविधतालाई सम्बोधन गर्न,
- ञ. विश्वव्यापी ज्ञान, सीप र प्रविधिलाई स्थानीय विकासमा उपयोग गर्न,
- ट. राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूपले समेटेन नसकेका स्थानीय आवश्यकता भित्र परेका विषयवस्तुहरु पाठ्यक्रमको दायरा भित्र ल्याउन ।

४. विद्यालय शिक्षाको राष्ट्रिय उद्देश्य

राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप २०७६ अनुसार विद्यालय शिक्षाका राष्ट्रिय उद्देश्यहरु निम्नानुसार छन् ।

- क. प्रत्येक व्यक्तिमा अन्तर्निहित प्रतिभा प्रस्फुटन गरी व्यक्तित्व विकास गर्ने ।

- ख. राष्ट्र र राष्ट्रियताप्रति निष्ठावान् सन्धीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रका मूल्य मान्यताप्रति प्रतिबद्ध, स्वाभिमानी, सामाजिक तथा सांस्कृतिक विविधतालाई सम्मान गर्ने चरित्रवान्, नैतिकवान्, जिम्मेवार नागरिक तयार गर्ने ।
- ग. श्रमप्रति सम्मान एवम् सकारात्मक सोच भएका, रोजगार तथा स्वरोजगारउन्मुख , उत्पादनमुखी, उद्यमशील र सीपयुक्त नागरिक तयार गर्ने ।
- घ. व्यक्तिको सामाजिकीकरणमा सहयोग गर्दै सामाजिक सद्भाव तथा सहिष्णुता र राष्ट्रिय एकता सुदृढ गर्न सहयोग पुऱ्याउने ।
- ङ. प्राकृतिक तथा राष्ट्रिय सम्पदा र पर्यावरणको संरक्षण, संवर्द्धन र सदुपयोग गर्दै दिगो विकासमा योगदान गर्ने सचेत नागरिक तयार गर्ने ।
- च. प्रत्येक व्यक्तिमा शान्ति, मानव अधिकार, समानता, समावेशिता र सामाजिक न्यायका मान्यताअनुरूपको आचरण विकास गरी समतामूलक, समावेशी, न्यायपूर्ण र समाजवाद उन्मुख राष्ट्र निर्माणमा मद्दत गर्ने ।
- छ. राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा प्रतिस्पर्धी, आधुनिक सूचना तथा सञ्चार प्रविधि प्रयोग गर्न सक्ने विश्वपरिवेश सुहाउँदो दक्ष जनशक्ति तयार गर्ने ।
- ज. वैज्ञानिक अवधारणा, तथ्य, सीप, सिद्धान्त तथा प्रविधिको प्रयोग गर्न सक्ने वैज्ञानिक सुभ्रुवुभ्रु भएका तथा अनुसन्धानमुखी जनशक्ति तयार गर्ने ।
- झ. रचनात्मक तथा समालोचनात्मक चिन्तन गर्ने, जीवनोपयोगी सीप भएका सहिष्णु र भाषिक सक्षमतामा निपुण नागरिक तयार गर्ने ।
- ञ. नेपाली मौलिक कला, संस्कृतिक, सैन्दर्य, आदर्श तथा वैशिष्ट्यहरुको संरक्षण, संवर्द्धन र विस्तारतर्फ अभिप्रेरित भएका इतिहास, भूगोलको ज्ञान भएका, नेपाली पहिचान र जीवनशैली प्रति गौरव गर्ने नागरिक तयार गर्ने ।
- ट. जलवायु परिवर्तन तथा प्राकृतिक एवम् मानव सिर्जित प्रकोपप्रति सचेत रही सम्भावित जोखिम न्यूनीकरण तथा विपत् व्यवस्थापन गर्न सक्षम नागरिक तयार गर्ने ।
- ठ. सामाजिक न्यायमा आधारित समृद्ध राष्ट्र निर्माणका निम्ति आवश्यक मानव संसाधनको विकास गर्ने ।

५. विद्यालय शिक्षाको संरचना

राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप २०७६ का अनुसार विद्यालय शिक्षाको संरचना निम्नानुसार रहेको छ ।

विद्यालयको तह	कक्षा	उमेर समूह	सिकाइ क्षमतास्तर
प्रारम्भिक बाल विकास र शिक्षा	प्रारम्भिक बाल विकास र शिक्षा	४ वर्ष	
आधारभूत	कक्षा १-३	५ देखि ७ वर्षसम्म	तह १
	कक्षा ४-५	८ देखि ९ वर्षसम्म	तह २
	कक्षा ६-८	१० देखि १२ वर्षसम्म	तह ३
	कक्षा ९-१०	१३ देखि १४ वर्षसम्म	तह ४
	कक्षा ११-१२	१५ देखि १६ वर्षसम्म	तह ५

६. स्थानीय पाठ्यक्रमका तहगत सक्षमता

कक्षा १-५

क. गल्याङ्ग नगरपालिकाको राजनैतिक, सामाजिक, सांस्कृतिक तथा भौगोलिक परिचय

- ख. गल्याङ्ग नगरपालिकामा प्रचलित कला, संस्कृति, भाषा र चाडपर्वको पहिचान
- ग. गल्याङ्ग नगरपालिकाको ऐतिहासिक तथा पर्यटकीय स्थलहरूको परिचय
- घ. गल्याङ्ग नगरपालिकाका सम्पदाहरूको परिचय
- ङ. असल सामाजिक मूल्य मान्यताको अनुसरण, विकृति र यसको रोकथाम
- च. गल्याङ्ग नगरपालिकाका पेशा, व्यवसाय र आम्दानीका स्रोतहरू
- छ. पूर्वीय जीवनशैली र संस्कारको सचेतना र अवलम्बन
- ज. सरसफाइ, यसको महत्व र सचेतना
- झ. गल्याङ्ग नगरपालिकामा पाइने वनस्पति तथा पशुपंक्षीको (जैविक विविधता) पहिचान
- ञ. स्थानीय खेलहरूको जर्गेना गर्न
- ट. स्थानीय संघसंस्थाहरूको पहिचान र परिचय

कक्षा ६-८

- क. गल्याङ्ग नगरपालिकाको सामाजिक, सांस्कृतिक, धार्मिक, भौगोलिक तथा राजनैतिक संरचनाहरूको पहिचान
- ख. गल्याङ्ग नगरपालिकाका प्राकृतिक विपत्तिहरू र जोखिम न्यूनीकरणमा समुदायमा भएका अभ्यासहरू
- ग. गल्याङ्ग नगरपालिकामा प्रचलित कला, संस्कृति र चाडपर्वको पहिचान
- घ. गल्याङ्ग नगरपालिकाका ऐतिहासिक स्थलहरूको परिचय, महत्व बोध र संरक्षणमा सहभागिता
- ङ. असल सामाजिक मूल्य र मान्यताको अनुसरण तथा सकारात्मक व्यवहारको पालना
- च. गल्याङ्ग नगरपालिकाका पेसा, व्यवसाय र आर्थिक क्रियाकलापहरूको परिचय, फाइदा र चुनौती
- छ. गल्याङ्ग नगरपालिकाका भाषा र लोकसाहित्यको परिचय
- ज. गल्याङ्ग नगरपालिकाका जातजातिहरूको परिचय तथा तिनका विशिष्टताहरू
- झ. सरसफाईको परिचय र फोहोर व्यवस्थापनका उपायहरूको अवलम्बन
- ञ. योग, प्राणायाम, ध्यान, आयुर्वेद र जडीबुटी सम्बन्धी परिचय, र अभ्यास
- ट. पूर्वीय जीवनशैली र संस्कारको अभिमुखीकरण तथा अवलम्बन
- ठ. परम्परागत ज्ञान, सीप तथा प्रविधिको बोध र उपयोग
- ड. गल्याङ्ग नगरपालिकामा पाइने वनस्पति तथा पशुपंक्षीको (जैविक विविधता) पहिचान र संरक्षण
- ढ. स्थानीय खेलहरूको जर्गेना गर्न
- ण. स्थानीय संघसंस्थाहरूको पहिचान र परिचय
- त. स्थानीय समुदायमा प्रचलित व्यावहारिक लेखनका सीपहरू

७. स्थानीय पाठ्यक्रमका विषयवस्तुको छनोट

१. गल्याङ्ग नगरपालिकाको भौगोलिक, राजनैतिक र प्रशासनिक संरचना
२. गल्याङ्ग नगरपालिकाको जीवनशैली, जातजाति, भाषाभाषी, लोकसंस्कृति
३. गल्याङ्ग नगरपालिकाको प्राकृतिक स्रोत र सम्पदाहरू ।
४. गल्याङ्ग नगरपालिकाको इतिहास, प्रचलित भाषा, धर्म, संस्कृति, चाडपर्व, रीतिरिवाज र भेषभूषा
५. गल्याङ्ग नगरपालिकामा रहेका धार्मिक सम्पदाहरू
६. गल्याङ्ग नगरपालिकाका सामाजिक मूल्यमान्यता र परम्परागत व्यावहार

७. गल्याङ्ग नगरपालिकाका प्रचलित पेशा, व्यवसाय, उद्योगधन्दा तथा आयआर्जनका क्रियाकलापहरू (पशुपालन, खेतीपाती, जडीबुटी, हस्तकला, तथा पर्यटन व्यवसाय आदी)
८. योग, ध्यान, प्राणायाम, अतिथि सत्कार
९. गल्याङ्ग नगरपालिकाको ऐतिहासिक घटना र जनश्रुतिहरू
१०. गल्याङ्ग नगरपालिका क्षेत्रभित्र पाइने वनस्पति, जडीबुटी, पशुपंक्षी र जलवायु परिवर्तन
११. गल्याङ्ग नगरपालिकाका परम्परागत ज्ञान, सीप, प्रविधि तथा नवप्रवर्तन